

A MAGYAR KIRÁLYI FÖLDMŪVELÉSÜGYI MINISZTERIUM KIADÁSA

RÁDIÓS GAZDASÁGI ELŐADÁSOK

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG:

ELNÖK: BR. PRÓNAY GYÖRGY DR.
HELYETTES ELNÖK: TÓTH JENŐ DR.

TAGOK:

BUDAY BARNA SZTANKOVICS JÁNOS
NÉMETH JENŐ WELLMANN OSZKÁR DR.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

CZVETKOVITS FERENC DR.

SEGÉDSZERKESZTŐ:

SUHAYDA TIBOR

SZERKESZTŐSÉG:

BUDAPEST, V., KOSSUTH LAJOS-TÉR 11. SZ., II. 202.

II. ÉVF.

A. SZERZŐMUNKÁK.

I. SZÁM.

A GAZDASÁGI MUNKASZERZŐDÉSEK MEGKÖTÉSÉNEK SZABÁLYAIRÓL

ÍRTA:

HORVÁTH JENŐ

MINISZTERI TANÁCSOS

OLVASD EL, ŐRIZD MEG ÉS GYŪJTSD KÖNYVTÁRBA!

A Földművelésügyi Minisztérium megbízása alapján
csinos kivitelű és egész vászonkötésű

BEKÖTÉSI TÁBLÁK

ezen „Rádiós Gazdasági Előadások“ 1928. évben megjelenő
számaikhoz **már kaphatók** könyvkereskedésünkben. Ára közvetlen
nálunk átvéve darabonként —80 fillér, postán, keresztkötéssel 1— pengő
„Patria“ Irodalmi Vállalat és Nyomdai R.-T., Budapest, IX., Üllői-út 25. szám.

A gazdasági munkaszerződések megkötésének szabályairól.

Írta : **Horváth Jenő** miniszteri tanácsos.

Magyarországon, mint kifejezetten mezőgazdasági államban, a mezőgazdaság a nemzeti jövedelem legfőbb forrása és egyúttal az ország lakossága túlnyomó részének megélhetési alapja.

Mint minden termelésnek, úgy a mezőgazdasági termelésnek is egyik igen fontos tényezője az emberi munka. Ennek a munkának azt a részét, amelyet a termelő saját és családja munkaerejével ellátni nem képes, rendszerint egész évre felfogadott gazdasági cselédek, az időszakonként előforduló különféle gazdasági munkákat pedig, mint pl. aratási, cséplési, szőlő-, répa- stb. munkákat ideiglenesen alkalmazott ú. n. időszaki munkások végzik.

Nemcsak a gazdasági termelés zavartalan menetének biztosítása szempontjából, de a társadalmi béke érdekében is mindenekelőtt fontos követelmény, hogy a termelésben kölcsönösen érdekelt és egymásra utalt tényezők : a munkaadók és a gazdasági munkavállalók között békés összhang és egyetértés álljon fenn.

Az államhatalom a mezőgazdasági termelésnek nemzeti, közgazdasági és szociális szempontokból való rendkívüli fontosságára tekintettel, a termelés zavartalan menetét már eddig is többirányú intézkedéssel igyekezett biztosítani.

Ezek közé az intézkedések közé tartoznak azok a törvények és törvényes rendelkezések, amelyek a munkaadók és a gazdasági munkások közötti jogviszonyokat szabályozzák, még pedig azzal a céllal, hogy a felmerülhető ellentétek és surlódások már eleve kiküszöböltessenek, illetőleg amennyiben ilyenek mégis felmerülnek, azok kielégítő és megfelelő elintéztést nyerjenek.

Az államhatalomnak idevonatkozó intézkedései közül kiemelésre különösen érdemes a munkaadók és a mezőgazdasági munkások közötti jogviszonyok szabályozásáról szóló 1898 : II. t.-c.

Ez a törvény tartalmazza mindazokat az intézkedéseket, amelyek a munkaadók és a mezőgazdasági munkások közötti jogviszonyok szabályozására vonatkoznak.

E törvény értelmében a munkaadó és a gazdasági munkás teljesen egyenrangú szerződő felek; egyiket sem pártolja a törvény a másik fél rovására és mindkét fél jogos érdekeinek törvényes oltalmat biztosít. De emellett célja a törvénynek még az is, hogy a gazdasági munkások helyzetét javítsa és jólétét emelje.

A gazdasági munkaadókkal, úgyszintén a gazdasági munkásokkal való érintkezés során több ízben tapasztaltatott az, hogy sem a munkaadók, sem pedig a gazdasági munkások egy része nincsen kellőképen tájékozódva abban a tekintetben, hogy a mezőgazdasági munkára vonatkozó szerződést hogyan kell megkötni és abban mire kell megállapodást létesíteni. Minthogy a folyó évi gazdasági munkára a munkaszerződések megkötése ezidőtájtban van általában folyamatban, idő- és célszerűnek mutatkozik, hogy az említett törvénynek a munkaszerződések megkötésére nézve előírt rendelkezései az érdekeltek tájékoztatása céljából ismertessenek.

A törvény értelmében a szerződő felek a szerződés feltételeit szabad egyezkedéssel állapítják meg ugyan, azonban a törvény a szerződés alakszerűsége, formasága, valamint a felek megállapodásai tekintetében is bizonyos kötelező szabályokat, rendelkezéseket állít fel. Ezek a rendelkezések a szerződési feltételek megállapításának szabadságát korántsem érintik, csak meghatározzák azokat a kérdéseket, amikre nézve a feleknek a szerződésben meg kell állapodniuk.

Úgy a munkaadó, mint a gazdasági munkás érdekei szempontjából is rendkívüli fontossággal bír az, hogy a gazdasági munkaszerződést a törvény által meghatározott módon és a törvény rendelkezéseinek megfelelően kössék meg, mert ellenkező esetben a szerződés nem érvénytelen ugyan, azonban az a közigazgatási hatóság útján nem érvényesíthető, mely esetben tehát úgy a munkaadók, mint a munkások a gyorsabb és kevesebb költséget igénylő közigazgatási jogsegélytől esznek s a szerződési viszonyból kifolyólag felmerült igényeiket csak a magánjogi szabályok szerint, a költségesebb és hosszadalmasabb bírói eljárás útján érvényesíthetik.

A törvény rendelkezése szerint az aratást, hordást, nyomtatást, cséplést és általában bármely gazdasági munkát nem cseléd minőségben, szerződésileg elvállalni szándékozó munkásokkal a munkaszerződést mindig írásban és mindig a munkaadó, vagy annak intézkedésre jogosult megbízottja, vagy a munkások többségének lakhelyén illetékes községi előljáróság (városokban a tanács) előtt kell megkötni. A szerződő felek egyetértőleg szabadon választhatják meg azt, hogy a

fentiek szerint eljárásra illetékes községi előljáróságok közül melyik előtt kössék meg a szerződést. A községi előljáróság előtt kötendő szerződést mindig két példányban kell írásba foglalni. Természetesen a két példánynak szóról szóra egyformának kell lenni.

A törvény azzal, hogy a munkaszerződésnek írásba foglalását megköveteli, azt kívánja biztosítani, hogy a szerződési megállapodások tiszták, világosak, határozottak és azonnal megtudhatók legyenek. A gazdasági munkaviszonyból kifolyólag ugyanis még a legjelentéktelenebb munka esetében is a feleknek olyan sérelmei támadhatnak, amelyeknek gyors orvoslása igen fontos lehet. Ha nincs írásbeli szerződés: nézeteltérés, vita, panasz esetében igen gyakran csak hosszú idő múlva és csak ügyvel-bajjal lehet kinyomozni azt, hogy mi volt a tulajdonképeni megállapodás és csak ennek megállapítása után kerülhet a sor a vitának eldöntésére, illetőleg a felmerült sérelem orvoslására.

Annak pedig, hogy a munkaszerződésnek a községi előljáróság előtt való megkötését rendeli a törvény, a már mondottakon felül még az is a célja, hogy a szerződésbe a jogszabályokkal (törvényekkel, törvényhatósági szabályrendeletekkel) ellenkező megállapodások fel ne vétessenek, másfelől pedig a szerződésben mindaz bentfoglaltassék, amiknek a szerződésbe való felvételét a törvény, vagy törvényhatósági szabályrendelet rendeli.

Az alól a szabály alól, hogy a gazdasági munkaszerződést a községi előljáróság (tanács) előtt kell megkötni, csak három esetben van kivétel.

Nem kell a munkaszerződést a községi előljáróság előtt megkötni :

1. Ha az előljáróság (tanács) előtti szerződéskötésre vonatkozó szabály alól a földművelésügyi miniszter felmentést adott. Ez esetben a két példányban írásba foglalt szerződést a munkaadó annak a községi előljáróságnak (tanácsnak), amely községben a szerződés megkötöttet, csak láttamozás végett köteles bemutatni. (1898 : II. t.-c. 17. §.)

2. Ha olyan gazdasági munkásoknak pótlásáról van szó, akikkel szemben a szerződés a törvény alapján jogosan felbontatott, amikor is a kizárt vagy kilépett munkások helyettesítéséről az ugyanazon szerződés alapján egyetemlegesen szerződött munkások jogosultak gondoskodni. (1898 : II. t.-c. 30. §.) Végül

3. ha a szerződésszegő munkások helyett alkalmazott munkások szerződtetéséről van szó. (1898 : II. t.-c. 40. §.)

Az utóbb említett két esetben a helyettesül, illetőleg a szerződést szegő munkások helyébe felfogadott munkásokkal a szerződési okiratot két tanú jelenlétében kell aláírni. (1898 : II. t.-c. 30. §.)

A törvény értelmében a munkaadó és a gazdasági munkás között a szerződési feltételek megállapítása, mint már említettett — a törvény korlátai között — a felek szabad egyezkedésének tárgyát képezi. A szerződő feleknek a törvénnyel, vagy törvényhatósági szabályrendelettel ellenkező megállapodásai érvénytelenek még akkor is, ha a szerződés egyébként szabályszerű, az ilyen megállapodások egyáltalában sem a közigazgatási hatóság, sem pedig a bíróság előtt nem érvényesíthetők. (1898 : II. t.-c. 6. §.)

A törvénynek a felek megállapodásaira vonatkozó rendelkezései legfőképen azt kívánják biztosítani, hogy a szerződés a törvényben meghatározott kérdésekre nézve határozott megállapodásokat foglaljon magában és ezáltal eleje vétessék annak, hogy a felek között a szerződés teljesítésének tartama alatt a felek jogai és kötelességei tekintetében nézeteltérések és pereskedések keletkezzenek.

Az aratási szerződésben minden esetben ki kell tüntetni azt, hogy hozzávetőlegesen mennyi az a terület és milyen neműek azok a termények, amelyeknek learatása a szerződött munkásoknak kötelessége, de viszont joga is.

Ha pedig a munkaadó gazdaságában az aratás egy részét hozzátartozóival, alkalmazottaival, cselédjeivel vagy napszámosokkal kívánja végeztetni, a szerződésben a munkaadó hozzátartozói, alkalmazottai, cselédjei vagy napszámosai által learatandó terület nagyságát hozzávetőlegesen szintén ki kell tüntetni.

A törvény e rendelkezésének az a nyilvánvaló célja, hogy világos és határozott megállapodás legyen arra nézve, hogy a munkások mit és mennyit kötelesek és jogosultak aratni, másrészt pedig, hogy eleje vétessék annak, hogy a munkaadó hozzátartozóinak, alkalmazottainak, cselédjeinek vagy napszámosainak aratásra való felhasználása miatt az aratás tartama alatt a felek között nézeteltérések, viták keletkezessenek.

A learatandó területnek csak hozzávetőleges megjelölését viszont azért kívánja meg a törvény, mert a munkaadó a legtöbb esetben nem tudja a learatásra szánt terület nagyságát teljes pontosságig, tehát nehogy csekély eltérések miatt a felek között perlekedések keletkezessenek. Természetesen a hozzávetőlegesen megjelölt terület és a valóságos terület között a különbség csakis annyi lehet, mint

amennyit a jóhiszemű gazda a saját ingatlanának nagysága tekintetében a legjobb akarat mellett is tévedhet.

A learatandó termények nemét és a területet fel kell tüntetni minden aratási szerződésben, tehát nemcsak az olyan szerződésben, amely tisztán csak aratási munkákra kötöttet s amelynek *aratási munkaszerződés* a címe, hanem azokban a szerződésekben is, amelyekben az aratási munkákon felül más gazdasági munkákra, pl. cséplés- vagy kapálás- stb. munkákra vonatkozó megállapodások vannak.

A learatandó termények nemének és a területnek megjelölésére vonatkozó szabály természetesen nem érinti a feleknek azt a szabadságát, hogy milyen termény és mennyi terület aratására szerződjenek. E tekintetben a felek elhatározása nincsen semmi tekintetben korlátozva, mert hiszen a törvény csak azt követeli meg, hogy ezekre nézve a szerződésben a felek megállapodjanak.

A törvény idevonatkozó rendelkezéseinek a felek akaratukat alávetni kötelesek és a törvény e szabályától a felek egyező akarral sem térhetnek el.

A törvény nem korlátozza a feleket annak megállapítása tekintetében sem, hogy mennyi legyen a munkabér. A megállapodás módjára azonban mégis bizonyos kivételes rendelkezést tartalmaz. Ez a kivételes rendelkezés csakis az aratási, hordási, cséplési, nyomtatási munkabérre szól, de csakis abban az esetben, ha a felek a munkabért a remélt termés bizonyos hányadrésében állapítják meg.

A törvény rendelkezése szerint ugyanis, ha az aratási, hordási, cséplési, nyomtatási munkabért a szerződő felek a remélt termés bizonyos hányadrésében állapítják meg, akkor a szerződésben a munkabért még vagylagosan is, a munkaadó azon évi termése átlagos minőségének megfelelően, a termés bizonyos súly szerinti mennyiségében, vagy pedig készpénzben is meg kell állapítani. (1898 : II. t.-c. 10. §.)

A törvény eme rendelkezésének az a célja, hogy a munkásnak módja legyen választani abban a tekintetben, hogy a megállapított két fizetési mód közül melyik módon óhajtja munkabérét kifizettetni. A munkabér vagylagos megállapítását azért is megköveteli a törvény, hogy a munkabér határozottan meg legyen állapítva s annak nagysága ne legyen az esélyektől függővé téve és a termésnek időközben való esetleges megromlása esetében a munkás munkabére ne lehessen kockázatos.

A szerződésben azt kimondani, hogy a munkabér a remélt termés bizonyos hányadrészében állapíttatik meg, azonban elemi csapás esetében a munkás ennyi meg ennyi készpénzt vagy gabonát kap, nem szabad, mert a vagylagosság minden esetre kötelező s azt csak elemi csapás esetére korlátozni nem lehet. Elemi csapás esetére módjukban áll a feleknek, a vagylagosság korlátozása nélkül, külön megállapodást létesíteni.

A munkabér vagylagos megállapítása esetében a termény munkabérmennyiségét csakis súlymértékben lehet megállapítani s úgy a készpénzt, mint a terménymunkabért az esélyektől függővé tenni nem lehet.

A törvény nem zárja ki azt, hogy a felek a törvény által előírt munkabér megállapítási módon felül szabad egyezséggel másféle fizetési módozatokat is megállapítsanak, ezek a megállapítások azonban csak akkor érvényesek, ha a törvény tiltó intézkedéseibe nem ütköznek.

Abban az esetben, ha a szerződésben a munkaadó arra kötelezi magát, hogy a munkásokat maga élelmezi, a szerződésben meg kell állapítani a napi élelmezés pénzértékét is. (1898 : II. t.-c. 10. §.)

A napi élelmezés pénzértékének megállapítását ugyancsak a munkások érdekében azért követeli meg a törvény, hogyha a természetben kiszolgáltatót élelmezés ellen a munkásoknak alapos kifogásuk van, módjában álljon a hatóságnak a munkaadót a természetbeni élelmezés helyett az élelmezés pénzértékének kiszolgáltatására kötelezni anélkül, hogy a pénzérték megállapítása hosszabb eljárást igényeljen. A természetbeni élelmezés helyett a pénzérték kiszolgáltatására csak a hatóság jogosult indokolt esetben a munkaadót kötelezni. A munkások tehát önkéntesen nem igényelhetik azt, hogy a munkaadó a természetbeni élelmezés helyett nekik az élelmezés pénzértékét szolgáltatassa ki.

Ha a felek a szerződés érvényességének ideje alatt a szerződés feltételeit egyetértőleg módosítani kívánják, minden tekintetben azt az eljárást kell követniök, amelyet a törvény az eredeti szerződés megkötésére nézve megszab. (1898 : II. t.-c. 19. §.)

Ehhez képest a szerződési feltételeknek egyetértőleg való módosítása esetében tehát a módosító szerződést is mindig írásban és mindig a községi elöljáróság előtt kell megkötni. A módosított megállapodás, ha az a törvény által megállapított szabályoknak megfelelő szerződésbe nem foglaltatott, a közigazgatási hatóság előtt nem érvényesíthető.

Ezekben ismertettém azokat a szabályokat, amelyeket a törvény a mezőgazdasági munkaszerződések megkötésének módozataira nézve kötelezőleg megállapít.

Ezeknek a szabályoknak betartása — az előadottak szerint — úgy a munkaadónak, mint a munkásnak egyformán érdekében áll és emellett a szerződő feleknek nem okozhat nehézséget.

A munkaszerződéseknek a törvény szabályainak betartása mellett való megkötésével elkerülhető az, hogy a felek között, a szerződés teljesítésének tartama alatt, a munkáltatás rendjét zavaró nézeteltérések, viták, pereskedések keletkezessenek és ezáltal a mezőgazdasági munkáknak a kellő időben és zavartalan módon való elvégzése biztosítható.

